

ομοίωσιν τοῦ Θεοῦ, δὲν ἀπεμακρύνθησαν πολὺ τῆς λύσεως τοῦ ζητήματος, ὅσοι δέ, αὐθαριέτως ἐξήτασαν τὸν ἀνθρώπον μονομερῶς, μὴ διακρίναντες αὐτὸν τῶν λοιπῶν ζώων, ἐξήγαγον λύσεις ἀλύτους, πλέον λαβρινθώδεις πλείστας ὥσας ἀπορίας προσκαλοῦσας. Ἀλλὰ καὶ πᾶσαι αἱ ἐπὶ τῆς γῆς ἀναφανίσκονται θρησκεῖαι, πλὴν τῆς χριστιανικῆς, ἀνθρώπινα κατασκευάσματα οὗται, ἐπιχειρήσασαι νὰ λύσωσι τὸ ζήτημα, μᾶλλον ἀπεμακρύναν αὐτὸ τῆς λύσεως τοῦ καὶ ἡ κατ' ἐξοχήν εἰς ἐκμυθένισιν τελείαν τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς ἢ ἀπέδωκαν τὰ πάντα εἰς τὴν ἐπὶ τῆς γῆς μόνον ζῶν ἀσκόπως. Μόνη δὲ ἡ χριστιανικὴ θρησκεία ἡ ἐξ ἀποκαλύψεως θρησκεία ἡ μόνη κατέχουσα τὸν σύνδεσμον τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὸν Θεὸν ἔλυσε τὸ ζήτημα τοῦτο τελείως, καθορίσασα ποσορισμὸν τῆς ἐπιγείου ζωῆς, τὴν αἰώνιον ζῶν, ἥτις εἶναι στάδιον ἀγῶνος ὑπὲρ τοῦ ἀγαθοῦ καὶ ἐδρακίσεως τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς ἐν τῇ ἀρετῇ καὶ ἀναδείξεως αὐτῆς ἱκανῆς καὶ ἀξίας διὰ τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ. Ἐν πάσῃ σχεδὸν σελίδι τῆς Ἀγίας Γραφῆς ἀναγράφεται ἡ διδασκαλία αὕτη ὅσον ἀριστα δὲ ἐν ταῖς ἐπιστολαῖς τοῦ Ἀποστόλου Παύλου. Ἐν τῇ αὐρίον ἀναγινωσκόμενη περικοπῇ τῆς πρὸς Γαλάτας ἐπιστολῆς ἀναιρῶν ὁ Ἀπόστολος τοὺς κατηγοροῦς αὐτοῦ λέγει ὅτι ἡ φροντίς αὐτοῦ εἶναι νὰ ζῇ πλέον ἐν τῇ πίστει τοῦ υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, ἥτις εἶναι ζῶν καὶ ἐνέργεια καὶ ἐκτέλεσις τοῦ ἀγαθοῦ.

«Ἐγὼ γὰρ διὰ νόμου νόμῳ ἀπέθανον, ἵνα Θεῷ ζήσω. Χριστῷ συνεταύρωμαι· ζῶ δέ, οὐκ ἔτι ἐγώ, ζῇ δὲ ἐν ἐμοὶ Χριστός· ὁ δὲ νῦν ζῶ ἐν σαρκί, ἐν πίστει ζῶ τῇ τοῦ υἱοῦ τοῦ Θεοῦ τοῦ ἀγαπήσαντός με καὶ παραδόντος ἑαυτὸν ὑπὲρ ἑμοῦ». Ἐγὼ λέγει ὁ Παῦλος ἡδὴ θεωρῶ τὸν ἐκνὸν μου ἀποθνέοντα ὡς πρὸς τὰ λοιπὰ καὶ δὴ πρὸς τὸν Μωσαϊκὸν νόμον τὸν βίον μου ἀφιερῶσω εἰς τὸν Θεὸν πολιτευόμενος κατὰ τὸ θέλημα αὐτοῦ καὶ πάντα ποιῶν πρὸς ἀνάδειξιν τῆς ἀρετῆς. Ὡστε δὲν ζῶ πλέον ἐγὼ ἀλλ' ὁ Χριστός ἐντός ἑμοῦ ἰαθοδηγῶν με εἰς τὰ ἀγαθὰ, ὑπερ εἶναι ὁ ἐπὶ τῆς γῆς προρισμὸς τοῦ ἀνθρώπου.

ΕΘΝΙΚΗ ΜΟΥΣΑ

Ο ΤΟΥΡΚΟΣΚΟΤΩΜΕΝΟΣ

Ποῦς εἶν' καλὸς τῆς μάνας μου νὰ πᾶ νὰ πᾶ δύο λόγια· Μαῦρα πουλιά, ποὺ πρέγεις στὰ σύννεφα καὶ πᾶνω, Ἐλάτε κάτω, φάτέ με, κι' ἀφήστε μου τὴ γλῶσσα, κι' ἐνὰ πουλί ἀπὸ εἰς τῆς μάνας μ' ἄς τὴν πάρῃ, στὸ παραθύρι τὸ μικρὸ νὰ πᾶ νὰ τὴν κρεμάσῃ· κι' ὅντας προβάλλ' ἡ μάνα μου, στὴν ἐκκλησίαν νὰ πᾶ, νὰ τῆς φωνάξῃ ἡ γλῶσσά μου ἀπὸ τὸ παραθύρι· «Γιαννοῦ, σὺ πᾶς στὴν ἐκκλησίαν ὁμορφὰ στολισμένη, καὶ τοῦ Γιαννῆ σου τὸ κορμὶ μέσα στοὺς μαύρους λόγγους, χωρὶς ψυχὴ, χωρὶς λαλιὰ, κοιμᾶται σκοτωμένο. Οἱ Τούρκοι τὸν ἐσκότωσαν».

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΙΣ

Πάντες ὁμολογοῦμεν ὅτι τὰ ἐκκλησιαστικά ἡμῶν πράγματα ἀπὸ πολλοῦ χρόνου δὲν εἶναι τοιαῦτα ὅποια πᾶς γνήσιος Χριστιανὸς καὶ ἀληθὴς Ἕλλην θὰ ᾔχετο νὰ ᾔσων. Διὰ τοῦτο μετὰ μεγάλης ψυχικῆς ἀνακουφίσεως ἡκούσθη καὶ εὐπροσύνως ἐχαιρετίσθη ὑπὸ πάντων οὐχὶ μόνον ὅτι ἡ Σεβαστὴ Κυβέρνησις ἀπεφάσισε νὰ σπεύσῃ εἰς θεραπείαν αὐτῶν ἀλλὰ καὶ τὸ πολὺ σπουδαιότερον, ὅτι ἐσκέφθη νὰ μὴ ἐμπιστευθῇ, ὡς συνήθως γίνεται, εἰς τὰ ὀλίγα φῶτα τῆς λεγομένης ὑπερρεσίας, μηδὲ νὰ προσκαλέσῃ εὐνοούμενά τινα πρόσωπα, ἵνα προβάλωσιν ὡς νομοσχέδια ὅ,τι συμφέρει αὐτοῖς καὶ ἐπειτα διὰ τῶν γνωστῶν μέσων, διὰ τῆς διαφημίσεως κλπ, ἐπι-

τύχῃ τὴν ψήφισιν αὐτῶν· πράγμα τὸ ὅποσον ὄχι ἀτυχῶς μέχρι τοῦδε εἰδομεν γινόμενον πρὸς μεγίστην βλάβην τοῦ ἔθνους. Ἐν τῷ παρόντι ἐκκλησιαστικῷ ζητήματι ἡ Σεβαστὴ Κυβέρνησις ἐχώρησεν εὐτυχῶς ἄλλην ὁδόν, ἢ προσεκάλεσεν ἐξ αὐτῶν τῶν λειτουργῶν τῆς ἐκκλησίας τοὺς ἐπιστημοτάτους, αὐτὰς τὰς ὁρατὰς κορυφὰς, καὶ ἀνέθηκε αὐτοῖς τὸ μέγα ἀληθὲς ἔργον, ἵνα ἐπὶ τῇ βάσει τῆς πίστεως καὶ τῆς ἐπιστήμης αὐτῶν προτείνωσιν ὅ,τι κρίνωσι χρῆμα πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον. Τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος καὶ Ἑλληνικὴ Ἐκκλησία ὀφείλει μεγάλας χάριτας εἰς τὸν ἡγούμενον τῶν ἐκκλησιαστικῶν καὶ διὰ τὴν πρωτοβουλία καὶ διὰ τὴν τοιαύτην σύστασιν τῆς ἐπιτροπείας ταύτης.

Ἀλλὰ πλὴν τῶν μελῶν τῆς εἰρημένης ἐπιτροπείας παρεκλήθησαν καὶ πάντες οἱ δυνάμενοι νὰ συντελέσωσι κατὰ τὴν περὶ τὴν ἐπιστήμην αὐτοῦ ἕκαστος εἰς τὸ μέγα καθεστὸν ἔργον. Τί ἐνήργησεν ἡδὴ ἡ εἰρημένη ἐπιτροπία ἢ τί σκοπεῖ νὰ προτείνῃ, δὲν ἐγνώσθη ἀκόμη. Τῶν ἐκτὸς ὅμως τῆς ἐπιτροπείας λογίων κληρικῶν ἢ καὶ λαϊκῶν γινώμαι τινὲς ἐγνώσθησαν ἡδὴ, καὶ αὗται φρίσσονται παρῆναι ἐλπίδας πολλὰς καὶ καλὰς, ὅτι καὶ κατενοήθη ἡ ἀντικη τῆς θεραπείας καὶ καλὴ θέλησις πρὸς γενναίαν ἀποταγήν. Ἡδὴ ἔχομεν ἐνώπιον ἡμῶν πολὺ τιμὸν συμβουλὴν ἢν εὐπαιδευτὸς ἀνώτερος κληρικὸς ἐδημοσίευσεν. Ἐν ταύτῃ ἀνευρίσκομεν πολλὰ καὶ καλὰ, ἔτινα πᾶς γινώσκων τὰ τῆς ἡμετέρας ἐκκλησίας οὐδαμῶς ἀμφιβάλλομεν ὅτι ἐὰν ὁμολογήσῃ ὅτι προέρχονται ἐκ στήθους γνησίως ἑλληνικοῦ καὶ ὅτι θὰ ἀπηχῇσιν καταλλήλως εἰς πᾶσαν ἑλληνικὴν ψυχὴν. Ἐκ τῶν πολλῶν ἀληθειῶν τῆς συμβολῆς ταύτης ἀποσπῶμεν ὀλίγας τινὰς εἰς τὰς ὁποίας θὰ ἐπισυνάψωμεν κατὰ πιν βραχυτάτας συμπληρωτικὰς σημειώσεις ἡμῶν.

«Πρᾶγμα ἀληθὲς ἀκατανόητον, βοᾷ μετὰ συντριβῆς καρδίας ὁ λόγιος κληρικὸς, ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς οὐδαμῶς ἐνήμερος διδασκᾶται, τίς ἐστὶν ἡ χριστιανικὴ ἠθική. Οὐδαμῶς ἐνήμερος τὸν Θεὸν τῆς ἀγάπης νόμον καὶ παρ' οὐδενὸς προτρέπεται εἰς τὴν ἀσκήσιν τῶν χριστιανικῶν ἀρετῶν. Εἰς τὴν ἑλλειψίν δὲ ταύτην τῆς θρησκευτικῆς μορφώσεως τοῦ λαοῦ ὀφείλεται κατὰ μέρος ἡ χαλάρωσις τῆς πίστεως, ἡ ἀπέθεια πρὸς τὰ θεῖα, ὁ κλονισμὸς τῶν οικογενειακῶν ἀντικη, καὶ ἡ πρὸς τὴν ἀδικοπραγίαν καὶ τὸ ἔγκλημα τάσις».

«Εἶναι δὲ τοσοῦτ' ἄλλο ἀναγκαῖον καὶ ἐπείγουσα ἡ μεριμνα πρὸς τῆς θρησκευτικῆς παιδαγωγίσεως τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ, ὅσην, κατὰ τοὺς τελευταίους τούτους καιροὺς, ὁλθὲν καὶ ψυχροθύρα συστήματα φιλοσοφικῆς ἀναπτύξεως καὶ κοινωνικῆς συστάσεως ἤρξισαν ἐπιδιδόντα εἰς τὰ πνεύματα τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ· ἄνευ δὲ τῆς κατ' αὐτῶν ἀντιδράσεως ἡ κοινωνικὴ παραλυσία δὲν θὰ βραδύνῃ νὰ ἐπικρατήσῃ. Ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος δὲν δύναται σήμερον νὰ ἀντιδράσῃ ὡς ὀφείλει καὶ ὡς πρέπει, κατὰ τῆς καθ' ἑκάστην προόδου δυστυχῶς ἐν τῇ ἑλληνικῇ κοινωνίᾳ ἀσεβείας, ἀπιστίας καὶ ἀθείας. Ἡ διὰ δόξης τοιούτων ὁλθῶν καὶ δι' αὐτὴν τὴν σύστασιν τῆς κοινωνίας ἰδεῶν μένει ἀπολεμένη καὶ κατ' ἀκολούθιον καθ' ἑκάστην μᾶλλον ἐπικινδύνος. Ἡ ἑλληνικὴ κοινωνία μένει δυστυχῶς ἀπροστάτευτος, ἀπέναντι τῆς διαδόσεως καὶ ἐξαπλώσεως τῶν τοιούτων ἰδεῶν, τῶν μᾶλλον εὐπροσδέκτων, ὅσον εὐκόλως ὑποπίπτουσιν εἰς τὴν κοινοτέραν ἀντιλήψιν τῶν ἀπαιδευτῶν, εἰς οὓς προβάλλονται ὡς ἀποτελέσματα τῆς πνευματικῆς δαθῆν ἀνεξαρτησίας καὶ ἐλευθερίας συνειδήσεως, ἀπληλαχμένης ὁπισθοδρομικῶν ὁδῶν καὶ ἐμπνεομένης τάχα μόνον ὑπὸ τῶν νέων ἰδεῶν! Καὶ αὐτὰ δὲ αἱ ἀρχαὶ τοῦ σοσιαλισμοῦ, αἱ αὐταὶ καθ' ἑαυτὰς μὴ ἀντικειμενικαὶ οὐτε εἰς τὴν πρὸς τὸν Θεὸν πίστιν καὶ τὴν πνευματικὴν ἀνάστασιν τοῦ ἀνθρώπου, οὐτε εἰς αὐτὰς τὰς θρησκευτικὰς πεποιθήσεις, ὀφίστανται παρ' ἡμῶν ἀναρχικὴν μᾶλλον

ἐξέλκιν παρὰ ταῖς ἐργατικαῖς ἰδίως τάξεσι, παρ' αἷς ἐξαπλούμεναι συντελοῦσιν εἰς ὑπονόμους τῶν κοινωνικῶν θεμελίων, τῶν ὁποίων παρ' ἡμῶν πρωτεύει ἡ θρησκευτικὴ πίστις. Κατὰ τῆς τοιαύτης ὑπονομήσεως οὐδὲν μορφωτικὸν ἢ εκπαιδευτικὸν μέσον ἀντιτάσσεται σήμερον οὐδὲ ὑπὸ τῆς Πολιτείας, οὐτε ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας, ἐνῶ ἐπιβάλλεται ἐπειγόντως ἡ ἀντίδρασις».

Κατὰ τοῦ κινδύνου τούτου ὁ ἑλληνικὸς λαὸς οὐδὲν ἄλλο δραστήριον ἀντίρροπον δύναται νὰ ἔχῃ, εἰμὴ μόνον τὸ κήρυγμα τοῦ Θεοῦ λόγου. Τὰ βιβλία, ἐπιστημονικὰ τε καὶ μὴ, κατὰ τῶν ὁλθῶν νωτεριστικῶν τούτων ἰδεῶν εἰσὶ διὰ τοὺς πολὺ ὀλίγους. Τὸ μέγα πλῆθος τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ μένει ἀνυπεράσπιστον κατὰ τῶν ἐπιδράσεων τούτων ατυφλὸν τὰ τ' ὅσα τὸν τε νοῦν τὰ τ' ὄμματάς τε κατὰ τὸν Σοφοκλείου στίχον. Εἰς δὲ μόνον δύναται νὰ διανοίξῃ τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ τὴν καρδίαν τῶν πιστῶν, τὸ κήρυγμα. Οἱ κληρικοὶ ἔδει νὰ εἶναι, ὑπὸ τοὺς ὅρους τῆς Ἑθνικῆς ἡμῶν ζωῆς ἐξαιρετικῶς παρ' ἡμῶν, οὐχὶ μόνον κήρυκες τοῦ Θεοῦ λόγου, οὐχὶ μόνον ἠθικοὶ παιδαγωγοὶ τοῦ χριστιανικοῦ πληρώματος ἀλλὰ καὶ πεφωτισμένοι διδάσκαλοι εἰς τὴν ἐθνικὴν διαπαιδαγώγησιν τῶν χριστιανῶν ὑπὲρ τῶν υποχρεώσεων παντὸς Ἑλλήνου πρὸς τὴν πατρίδα καὶ τὰ ἐθνικὰ ἰδεώδη. Ἀπαντα ταῦτα ἐν τῇ Ἑλλ. Ἐκκλησίᾳ εἶναι παράγοντες νεκροὶ ἐν τῇ σημερινῇ καταστάσει τοῦ κλήρου».

«Δεν ὀμιλῶ, ἐξακολουθεῖ κατωτέρω, περὶ τῶν διδασκῶν τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας, κατὰ τοὺς ἀγῶνας αὐτῶν ἐναντίον τῶν αἱρέσεων, ἀλλὰ περὶ τῶν πρακτικῶν αὐτῶν διδασκῶν, διὰ τῶν ὁποίων ἐνίσχυον τὸν λαὸν εἰς τὴν πίστιν καὶ τὰς χριστιανικὰς ἀρετάς, ἐπαρηγόρουν καὶ ἀνεκούφιζον τοὺς δυστυχεῖς, παρεμβύον τοὺς ταλαιπωρούμενους, καὶ ἀνύψουν τὸ πνεῦμα τοῦ λαοῦ ὑπὲρ τὰ ἐγκόσμια, εἰς τὴν λατρείαν τοῦ Θεοῦ τὴν ἀσφαλιζούσαν τὴν ψυχικὴν εὐδαιμονίαν καὶ πέραν τοῦ τάφου. Ἐν ταῖς σημεριναῖς καιροῖς, ὅτε δὲν ὑπάρχουν οἱ ἐκ τῶν αἱρέσεων κίνδυνοι, οἵτινες ἐνέπνεον τὴν φλογερὰν κατ' αὐτῶν ρητορείαν τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας, τὸ ἔργον τοῦ ἱεροκλήρου, ἀπληλαχμένον θεωρητικῶν καὶ δογματικῶν τυζητήσεων, εἶναι προωρισμένον ἀποκλειστικῶς νὰ δρᾷ ἐν τῷ εὐρυτάτῳ μόνον σταδίῳ τῆς χριστιανικῆς ἠθικῆς. Σήμερον ὁ ἱεροκλῆρὸς πρέπει νὰ μιμῆται ἐν ταῖς ὁμιλίαις αὐτοῦ, οὐχὶ τὸν Μέγαν Ἀθανάσιον, κεραυνοδολοῦντα τοὺς Ἀρειανούς διὰ φιλοσοφικῶν καὶ μεταφυσικῶν θεωριῶν, ἀλλὰ τὸν Μέγαν Βασίλειον, περὶ τοῦ ὁποίου ἐγράφη, ὅτι ἐν ταῖς λόγοις αὐτοῦ ἐπέδιδκε περισσύτερον νὰ παρηγορῇ παρὰ νὰ προσηλυτίσῃ, οὐτινος ἔνεκα προσνέχθησαν κατὰ τὴν κηδεῖαν αὐτοῦ ἐπιτάφια θύματα χριστιανῶν, ἱσραηλιτῶν καὶ εἰδωλολατρῶν, ἀσφυκτικῶς συνωστιζομένων ἐν τῇ σπουδῇ κατὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ νὰ προσκυνήσωσι τὸ ἱερόν λείψανον τοῦ Ἀγίου Πατρός. Ἐν τοιαύτῃ τινὶ σφαίρᾳ ἰδεῶν, καὶ πρὸς τοιαύτην τινὰ κατεύθυνσιν δέον νὰ συνταχθῇ τὸ πρῶτον γράμμα τῶν μαθημάτων περὶ τὰ ὅποια πρέπει ὁ μέλλων ἱεροκλῆρὸς νὰ ἀσχοληθῇ ἀνεκδότης. Αἱ θεωρητικαὶ ὁμιλίαι δέον νὰ μένωσιν ἀπασχόλησις εἰς ἐπιστημονικοὺς θεολογικοὺς λόγους, καὶ εἰς ἐπιστημονικὰς διαλέξεις, ἀλλὰ δὲν πρέπει νὰ ὦσι τῶν ἱεροκλήρων ὁ κλῆρος. Ἀπεραντὸς δὲ εἶναι ὁ κύκλος ἐκ τε τοῦ Εὐαγγελίου, τῶν πράξεων καὶ τῶν ἐπιστολῶν τῶν Ἀποστόλων, καὶ ἐκ τῶν βίων τῶν ὁσίων καὶ μαρτύρων, περὶ ὧν κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον ἀσχολεῖται ἡ ἐκκλησιαστικὴ ἡμῶν ἱστορία, ἐκ τοῦ ὁποίου δέον οἱ ἱεροκλήρες νὰ ἀρῶνται τὰ θέματα».

«Πάντες οἱ κλάδοι τῆς πολιτικῆς ἡμῶν ζωῆς, δηλαδὴ ἡ διοίκησις, ἡ δικαιοσύνη, ἡ ἐκπαίδευσις, ὁ στρατὸς τῆς ἡμετέρας, ὁ στρατὸς τῆς θαλάσσης κέκτληται τὰ μορφωτικὰ κέντρα, ἐν οἷς διδάσκονται αἱ λειτουργίαι αὐταί, καὶ ἐξ ὧν

ἐξέρχονται, ὅπως ὑπηρετήσωσι τὰς κοινωνικὰς καὶ ἐθνικὰς ἀνάγκας ἐκεῖνοι ὑπὲρ ὧν τὰ κέντρα ταῦτα εἰσὶ προωρισμένα. Μόνον ἡ Ἐκκλησία ἡμῶν στερεῖται τοιούτων κέντρων. Διότι ἐν ταῖς Ἑλλ. σχολαίαις καὶ ταῖς γυμνασίαις τοῦ Κράτους ἡ ἐκπαίδευσις, ἡ μεταλαμβάνουσιν οἱ μέλλοντες ἱερεῖς, οὐσα λακίῃ ἐν τῷ συνόλῳ αὐτῆς, ἐλάχιστα στοιχεῖα θρησκευτικῆς μορφώσεως παρέχει εἰς τοὺς μέλλοντας κληρικοὺς. Τὰ προγράμματα τῶν Ἑλληνικῶν σχολείων καὶ τῶν γυμνασίων εἶναι τελεία περὶ τοῦτου ἀπόδειξις. Ὀλίγαι μόνον ὥραι διδασκαλίας τῶν ἱερῶν λεγομένων μαθημάτων, καὶ ψιχία τινα διδασκαλία χριστιανικῆς ἠθικῆς ἐν τῇ Δ' τάξει μόνον τῶν γυμνασίων, δὲν εἶναι βεβαίως δυνατόν νὰ παρασκευάσωσιν οὐδὲν ἔστω καὶ μετρίως εἰς τὸ μέγιστον λειτουργικὸν τοῦ λειτουργοῦ τοῦ Ὑψίστου. Μόνον ἐνδελεχῆς καὶ εὐρεῖα, κατὰ τὸ δυνατόν, μάθησις περὶ τὰ ἱερὰ μαθήματα δύναται νὰ καταστήσῃ τινα ἱκανὸν νὰ πλησιάσῃ πρὸς τὸν Θεόν, ὁσάκις ὁ Ὑψίστος ἐν τῷ ναῷ συγκαταβαίνει μέχρις αὐτοῦ».

Ταῦτάς καὶ ἄλλας πολλὰς τοιαύτας πλείστου λόγου ἀληθείας κηρύττει ὁ εὐπαιδευτὸς καὶ φιλοπάτρις κληρικὸς. Εἰς τοὺς θελομέν ἐπιφέρει συμπληρωματικὰς καὶ αἰτιολογικὰς τινὰς σημειώσεις ἐν τῇ ἐπομένῳ φύλλῳ τῶν «Πατρίων».

ΠΥΡΡΟΣ Ο ΜΕΓΑΣ

2'

Ἀγὼν μεγαλοφροσύνης.

Πολλὴ ἐπικίνδυνος ἦτο ἡ κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος πορεία τοῦ Πύρρου μέχρι πρὸ τῶν θυρῶν τῆς Ῥώμης· διότι, ὡς εἰδομεν (ἀρ. 23), ἂν ὁ Λακίτιος, μὴ εἶχεν εἰσέτι ἐν τῇ ψυχῇ τὴν πτόησιν τὴν ἐκ τῆς παρὰ τὸν Ἡράκλειον ἡττης, ὁ βασιλεὺς δεινὰ ἤθελε πάθῃ προσβάλλομενος κατὰ μέτωπον καὶ ἐκ τῶν νότων ὑπὸ τῶν δύο ὑπᾶτων. Διὰ τοῦτο ἡδὴ μετὰ πολλῆς συνέσεως προβαίνων προσπάθων μηδὲν α' ἀφῆν ἐπὶ τῆς εὐραχίας αὐτοῦ ἀκολουθοῦντα ἐκ τῶν πολεμίων, εἰσέβαλεν εἰς τὴν Ἀπουλίαν χώραν πρὸς αὐτὸν, πολεμίων καὶ τοῦ μεταξὺ ἐκεῖνο τῶν συμμάχων αὐτοῦ Σαυινῶν καὶ Μεσσαπίων καὶ Λευκανῶν. Ἐνταῦθα, διὰ τῆς Καμπανίας ἐλθόντες ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὀχθῆς τοῦ πρὸς βορρᾶν τῆς πόλεως Ἀσκίου ῥεόντος πρὸς τὸ Ἀδριατικὸν πέλαγος ποταμοῦ, εἶχον στρατοπεδεύσῃ οἱ Ῥωμαῖοι. Πρὸς αὐτοὺς προπαρεύεται καὶ ἄλλα μὲν τῆς Ἀπουλίας διὰ τῆς βίας, ἀλλὰ δὲ δι' εἰρηνικῆς ὁμολογίας, ἐν αἷς πιθανῶς καὶ τὴν πόλιν Ἀσκίον, παραλαβὼν ὁ Πύρρος ἤθελε καὶ ἑστρατοπεδεύετο πρὸς τὴν δεξιὰν ὀχθὴν τοῦ ποταμοῦ καταντικρὺ τῶν πολεμίων.

Ἰστανταὶ ἀπέναντι ἀλλήλων ἐπὶ ἡμέρας ἱκανὰς ἀντίπαλοι εἰς ἀρετὴν καὶ μεγαλοφροσύνην πολεμιστὰ ἐπιζητοῦντες νὰ προτερήσωσι τῶν ἐναντίων. Κατενόουν δὲ καὶ οἱ Ῥωμαῖοι τοῦ Πύρρου τὸ γενναῖον καὶ ἐκεῖνος τὸ εἰς φρόνημα ὑπερῶν αὐτῶν, ὥστε ἐλεγεν ὅτι οἱ Ῥωμαῖοι εἰς τὴν ἐαυτῶν πολεμικὴν ἀρετὴν πεποιθότες φέρονται πρὸς αὐτὸν λέγοντες τρόπον τινὰ ὅτι πρὸς τὸν Αἰκῆντα ὁ Ἑκτωρ (Ἰλ. Η'). ἀγωνίζω νὰ πολεμῶ διὰ τοῦτο, ὅτι οὗ τοιοῦτος πολεμιστῆς εἶναι, δὲν θέλω νὰ σὲ κτυπήσω λάθρα παραφυλάξας, ἀλλὰ φανερά, ἔδω ἤθελεν ἐπιτύχῃ» (1). Εἰς τοσοῦτον δ' ἔφθασεν αὐτὴ ἡ πολεμικὴ τῶν ἀντιπάλων γενναϊότης, ὥστε διὰ κηρύκων ἠρώτησαν οἱ Ῥωμαῖοι ποῖον ἐκ τῶν δύο αὐτῶς ἐπιθυμεῖ νὰ περάσῃ ἄνευ φόβου τὸν ποταμὸν, ὅς οὐ αὐτοὶ ἀπο-

(1) Διονύσιος Ἀλικαρν. XX, VI, 1-2, Ζωνάρης 375 D. — Διον. Ἀλικ. XX, XI, 4.

μακρυνθῶσι τῆς ὄχθης, ἢ νὰ ἐπιτρέψῃ εἰς ἐκείνους νὰ διαδῶ-
σιν, ἵνα εἰς ἰσόπαλον μάχην μετ' ἀκραίας τὰς δυνάμεις εἰς
χεῖρας ἐρχόμενοι δώσωσιν ἀκριβῆ ἔλεγχον τῆς εὐφυχίας. Οἱ
Ῥωμαῖοι ἵνα καταπλήξωσι, προέτειναν ταῦτα. Ὁ δὲ Πύρρος
εἰς τὴν πρόκλησιν ἀνταποκρινόμενος, ἅμα δὲ ἐπειδὴ εἶχε
πεποιθήσῃν εἰς τὴν στρατιὰν αὐτοῦ, εἰς τοὺς ἐλέφαντας μά-
λιστα, καὶ ἀφ' ἐτέρου ἂν ἐπεχειρεῖ αὐτὸς νὰ διαβῇ αἱ ὀ-
πλίται αὐτοῦ οἱ βαρεῖς μετὰ τὰ κράνη καὶ τοὺς θώρακας καὶ
τὰς ἀσπίδας πρὸς θέσεις ὁδοῖας καὶ μακρὰς ἀτραποὺς στε-
νὰς καταλλήλους δι' αἰγὰς διὰ μέσου δάσους πυκνοῦ καὶ
κρημνῶν οὐδεμίαν ἤθελον φυλάξῃ τάξιν, καὶ πρὶν φανῶσι
πρὸ αὐτῶν οἱ πολέμιοι, ἐντελῶς θὰ ἀσθενήσωσι τὰ σώματα
αὐτῶν ὑπὸ τῆς δίφης καὶ τοῦ κόπου» (Διον. Ἀλικ. XX, XI, 1)
ἐδέχθη νὰ διαδῶσιν οἱ Ῥωμαῖοι.

Ἐκ τοῦ στρατοπέδου λοιπὸν αὐτῶν, ἀφ' οὗ οὗτοι μὲν, οἱ
Ῥωμαῖοι, οὐδενὸς κωλύοντος διέβησαν τὸν ποταμόν, οἱ δὲ
τοῦ Πύρρου κατέβησαν εἰς τὴν ὁμαλωτέραν πεδιάδα, παρε-
τάχθησαν κατ' ἀλλήλων. Καὶ οἱ μὲν τοῦ Πύρρου πεζῶν μὲν
ἦσαν ἐβδομήκοντα χιλιάδες, ἐξ ὧν δέκα ἐξ χιλιάδες Ἑλ-
ληνες τῆς ἐνταῦθα Ἑλλάδος, ἱππεῖς δὲ ὀλίγον περισσότε-
ροι τῶν ὀκτὶ χιλιάδων καὶ δέκα ἐννέα ἐλέφαντες πολεμι-
κοί· οἱ δὲ ὑπατοὶ παρέταξαν πεζῶν μὲν πλείονας τῶν ἐβδο-
μήκοντα χιλιάδων, ἐν οἷς εἴκοσι χιλιάδας ἐξ αὐτῆς τῆς
Ῥώμης, ἱππεῖς δὲ περὶ τοὺς ὀκτακισχιλίους.

Παρατάξεις τῶν ἀντιπάλων.

Παρατάχθησαν δὲ οὕτω·

Ὁ Πύρρος ἐγκαταμινύων, ὡς εἵπομεν, τὰς Ἑλληνικάς
δυνάμεις (σπεῖραν φαλαγγιτικὴν) καὶ τὰς τῶν Ἰταλῶν
συμμάχων (σημαίαν) ἔταξε τοὺς ἑαυτοῦ οὕτω· κατὰ τὸ
ἀκρότατον δεξιὸν τὴν φαλαγγα τῶν Μακεδόνων καὶ παρ'
αὐτῇ τοὺς ἐκ Τάραντος Ἑλλήνας ἐξ Ἰταλίας μισθοφόρους.
Μετ' αὐτοὺς τοὺς Ἀμπρακίωτας καὶ πλησίον αὐτῶν τὴν
φαλαγγα τῶν Λευκασπίδων Ταραντίνων καὶ παρ' αὐτοὺς
τοὺς Βρεττίους καὶ Λευκανοὺς συμμάχους. Ἐν τῷ κέντρῳ δὲ
τῆς παρατάξεως τοὺς ἑαυτοῦ Ἡπειρώτας, Θεσπρωτοὺς καὶ
Χάονας καὶ Μολοσσούς, συνεχομένους μετὰ τούτων τοὺς ἐξ
Αἰτωλῶν καὶ Ἀκαρνανῶν καὶ Ἀθαμάνων μισθοφόρους, καὶ
εἰς τὸ ἀριστερὸν πληροῦντας ὅλον τὸ ὑπόλοιπον μέρος τῶν
Σαυιτῶν τὰς πυκνὰς τάξεις. Πέρα δὲ τῆς παρατάξεως τῶν
πεζῶν ἔστησεν ἐπὶ μὲν τῆς δεξιᾶς παρατάξεως τοὺς Σαυ-
νίτας ἱππεῖς, παρ' αὐτοὺς τοὺς Θεσσαλοὺς, δεξιὰ αὐτῶν
τοὺς Βρετίους καὶ εἰς τὸ ἀκρότατον τοὺς ἐκ Τάραντος μι-
σθοφόρους· ἐπὶ δὲ τῆς ἀριστερᾶς πτέρυγος μετὰ τοὺς Σαυ-
νίτας πεζοὺς τὸ ἐξ Ἀμπρακίας ἔταξεν ἱππικὸν καὶ μετ'
αὐτὸ τοὺς ἐκ Λευκανίας καὶ Τάραντος ἱππεῖς καὶ τοὺς Ἑλ-
ληνας μισθοφόρους Ἀκαρνανὰς καὶ Αἰτωλοὺς καὶ Μακεδό-
νας καὶ Ἀθαμᾶνας εἰς τὸ ἀκρότατον τοῦ ἀριστεροῦ τεταγ-
μένους. Τοὺς δὲ τοξότας καὶ σφενδονήτας καὶ τοὺς ἐλέφαν-
τας εἰς μικρὰν ἀπόστασιν ὀπίσω τῶν δύο κεράτων ἔταξεν
ἐπὶ κύματος τινὸς τοῦ ἐδάφους ὀλίγον αἰρομένου ὑπὲρ τὴν
πεδιάδα εἰς δύο τμήματα κατὰ τὰ δύο κέρατα διαίρεσας.
Αὐτὸς δ' ἔξω τῆς παρατάξεως ἔστη τὸ βασιλικὸν ἄγλημα τῶν
ἐπιλέκτων ἱππέων δισχιλίῳ ἐν ὄλῳ ἔχων περὶ αὐτόν, ἵνα
προστρέχῃ ὅπου τοὺς ἑαυτοῦ ἤθελε παρατηρεῖ καταπονου-
μένους καὶ καμνητομένους πρὸ τῆς ὁρμῆς τῶν πολεμίων.

Οἱ δὲ ὑπατοὶ κατὰ τὸ ἀριστερὸν μὲν κέρα πρὸς τὴν
φαλαγγα τῶν Μακεδόνων, πρὸς τοὺς ἐκ Τάραντος μισθοφό-
ρους ἐξ Ἰταλίας Ἑλλήνας καὶ τοὺς Ἀμπρακίωτας ἔταξαν
τὸν πρῶτον λεγεῶνα, κατὰ τῆς φαλαγγος δὲ τῶν λευκα-
σπίδων Ταραντίνων καὶ τῶν Βρεττίων καὶ Λευκανῶν συμμά-
χων τὸν τρίτον ἔστησαν λεγεῶνα, τὸν τέταρτον δὲ μετ'
αὐτὸν κατὰ μέτωπον τῶν Μολοσσῶν καὶ Χάων καὶ Θε-

σπιωτῶν, κατὰ τοὺς ἐξ Ἑλλάδος δὲ μισθοφόρους, Αἰτω-
λοὺς, Ἀκαρνανὰς καὶ Ἀθαμᾶνας, κατὰ τὴν φάλαγγα τῶν
μακρὰν ἀσπίδα φερόντων (θυρεοφόρων) Σαυιτῶν τὸν δευ-
τερον ἔταξαν λεγεῶνα. Τὰς πεντήκοντα δὲ χιλιάδας τῶν
ὑποτεταγμένων εἰς αὐτοὺς Ἰταλῶν—Λατίνων καὶ Καμπαν-
ιῶν καὶ Σαβίνων καὶ Ὀμβρικῶν καὶ Οὐλοουσῶν καὶ Μα-
ρουγκίνων καὶ Πελίγων καὶ Φρεντανῶν—εἰς τρία διαίρεσαν
τὰς μέρη μετὰ τῶν λεγεῶνων παρενέβαλον, ἵνα συγ-
κέντρωνται ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων ἀπὸ τῆς φυγῆς καὶ παρασυρ-
ταῖ εἰς τὰς ἐπιθέσεις, ὅπως διὰ τὴν αὐτὴν βεβαίως αἰτί-
α ἔταξε μετὰ τῶν ἐξ Ἑλλάδος φαλαγγῶν ὁ Πύρρος τὸν
Λευκανοὺς καὶ Βρεττίους καὶ αὐτοὺς τοὺς Ταραντίνους, ἐξ
αὐτῶν τῶν ἀνδρείων καὶ σφόδρα μισορρωμαίων Σαυιτι-
οὺς ἔστησεν, ὡς εἶδομεν, ἐπὶ τοῦ ἄκρου ἀριστεροῦ. Τοὺς
ἱππεῖς καὶ τοὺς Ῥωμαίους καὶ τοὺς τῶν συμμάχων εἰς
τρία διαίρεσαν ἐπὶ ἑκατέρῳ ἔταξαν τῶν κεράτων, ἔξω δὲ
παρατάξεως, ἵνα ἐκ τῶν πλαγιῶν καὶ τῶν νῶτων ἐπιτε-
ταῖ κατὰ τῶν ἐχθρῶν, τοὺς τοξότας ἔταξαν καὶ τοὺς ἐλ-
εαφρῶς ὀπλισμένους (ψιλοὺς).

Πολεμικαὶ ἁμαξαι,

Καὶ κατὰ τῶν ἐλεφάντων δὲ δεινὴν ἐπενόησαν μηχανήν
ἐπὶ ἁμαξῶν ὡς ἰστούς δοκοὺς ὀρθὰς ἐπηξάν ζυλινὰς,
τούτων δὲ κεραίας ἐξήρτησαν εὐκόλως καὶ ταχέως ὡς
στρεφόμενας πανταχοῦ, ὅπου οἱ διαχειριζόμενοι αὐτὰς ἐ-
θύμουν. Ἀπὸ τῶν ἄκρων δὲ τῶν κεραίων κάμακες τρι-
αὶ ἐκρέμαντο, καὶ δρέπανα ὀλοσίδηρα μαχαίροειδῆ καὶ
ταρράκται ῥίπτοντες ἄνωθεν μεταλλίνους βαρεῖς κρο-
νοῦν. Ἐπὶ πολλῶν δ' ἐξ αὐτῶν τῶν κεραίων χεῖρες σιδηρεῖς
προσαρτηθῇ στυπία μετὰ πολλὴν πίσσαν λελιπασμένην
ἐκ αὐτὰς ἔχουσαι, ἐκτεινόμεναι πρὸ τῶν ἁμαξῶν, εἰς τὴν
σαν δὲ ταύτην τεταγμένοι τινὲς ἐπ' αὐτῶν, ὅτε ἡ
πλησιάζουσι οἱ ἐλέφαντες ἐμειλλον, πῦρ εἰς τὸ στυπίον
σαντες, νὰ κτυπῶσι τὰ πρόσωπα αὐτῶν καὶ τὰς πτέρ-
δας. Εἶχον δὲ στηθῇ ἐπὶ τοῦ καταστροφώματος τῶν ἁμα-
ξῶν αἰτίνες εὐρεῖαι τετράτροχοι ἦσαν, μηχαναὶ χεῖρας
πτοῦσαι βελῶν (κροτοσφενδόναι) καὶ τοξοτῶν πυκνῶν
φορ εἶχε ταχθῇ καὶ ἄλλοι λίθους ἢ σφαίρας σιδηρεῖς
χειρὸς ῥίπτοντες (χερμάται), καὶ τριβύλων σιδηρῶν σπιν-
νῆται. Καὶ παρὰ τὰς ἁμάξας δὲ κάτωθεν πολλῶν πολυ-
θέστεροι ἄλλοι (1).

(Ἀκολουθεῖ)

ΤΩΝ ΠΑΛΑΙΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΝΕΩΝ

Μία γνώμη κατ' ἐδομάδα

Ἐν Ἑλλάδι δὲν ἐπάρχουν μόνον τὰ θαννὰσια διὰ τὴν
ἀρχαιολογίαν καὶ τοὺς καλλιτέχνας ἐρεῖναι. Ὑπάρχοντες
οἱ ἄνθρωποι, ἐπάρχει ἡ σύγχρονος Ἑλλὰς ἡ πλήρης
ζωῆς, τῆς προποτιμίας!

Ἄ. Ὡλφ

ΒΡΑΧΕΙΑΙ ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ

Κ. Μ. Πάτρης. Βεβαίως πρέπει νὰ φυλάσσονται τὰ
ἀλλ' ἔχει καὶ ἀπὸ τῶν βλεμμάτων τῶν ζητούντων νὰ εἶναι
μόνον. Ἀτυχῶς δὲν δυνάμεθα νὰ διαθέσωμεν ὅσα ζητοῦνται.
Τοῖς ὅμοις καὶ ταῦτα θὰ γίνῃ μετὰ τὴν λήξιν τῆς τριμηνίας.
Ν. Κ. Ἐρ. κ. ρ. α. ν. Δ. Π. Β. ἀ. σ. γ. κ. τ. ὡ. ν. Ν. Κ. Ι. Ρ. ὡ.
Σ. Ι. Κ. Σ. ὡ. ρ. η. ν. Εὐ. Ζ. Χ. ἱ. ο. ν. αἱ σειραὶ ἀπεστάλθαι
τοῦ ἔτους. Γ. ρ. Μ. Χ. α. ν. ἱ. α. Ἐπεκράτησε τὰ περισσεύοντα
ἐκ διαφόρων ἀριθμῶν φύλλα νὰ στέλλωνται κατόπιν αἰτήσεων
σχολεῖα πρὸς διανομὴν εἰς τοὺς μαθητάς. Ἄς ὑποβάλῃ αἰ-
τήματα. Δ. Β. Κ. ἱ. τ. ρ. ο. ν. Μετὰ τὰ ἄλλα ἀποστέλλόμενα εἰς τὰς ἀλ-
γῶρας φύλλα ἐξεπληρώσαμεν μέρος τῶν αἰτήσεων τῶν ἐν
ἀδελφῶν. Μετὰ τὴν λήξιν τῶν περιστάσεων—εἴθε νὰ μὴ
τότε ἀλλοτρωτοί—θὰ ἐξευρῶμεν τὰ μέσα τῆς ἐπαναλήψεως
στολῶν.